

Pratarmė

Kasmetinio Vilniaus universiteto Archeologijos katedros mokslinių straipsnių leidinio „Archaeologia Lituana“ 24 tome (2023) pristatome svarbesnius ir įdomesnius kolegų archeologinius tyrimus ir katedros mokslinės veiklos kroniką.

„Archaeologia Lituana“ 23 tomas buvo skirtas archeologės, archeomitologijos pradininkės Marijos Birutės Alseikaitės-Gimbutienės (1921–1994) 100-osioms gimimo metinėms paminėti, todėl didžioji dalis jame publikuotų straipsnių buvo parengti tarptautinės mokslinės konferencijos „Atgimstanti *Senoji Europa*“ pranešimų pagrindu. Šiame, „Archaeologia Lituana“ 24 numeryje, doc. dr. Algimantas Merkevičius straipsnyje „Marija Gimbutienė ir baltų kilmės teorija“ pateikia mokslininkės darbų, kuriuose ji tyrinėjo baltų kilmę, analizę ir parodo jų svarbą. Lietuvos archeologai tyrinėja įvairius proistorės ir istorinių laikų paminklus. Šią tyrimų įvairovę atspindi ir publikuojamų straipsnių įvairovė: nuo senojo ir vidurinio geležies amžiaus kapinyno Vilkijoje iki XX amžiaus tarpukario Vilniaus vaistinių tyrimų, nuo Egipto krokodilų mumijos, saugomos Lietuvos nacionaliniame muziejuje, iki ypač svarbių dabarties geopolitiniame kontekste sovietinio genocido nusikaltimų, žudymų ir kankinimų tyrimų.

„Archaeologia Lituana“ – tai ir Vilniaus universiteto Archeologijos katedros kasmetinių darbų kronika. 2023 metai mums buvo ypač svarbūs. Pavasarį gautos Studijų kokybės vertinimo centro Archeologijos krypties studijų vertinimo išvados. Ekspertų grupė, kurią sudarė prof. dr. Jean-Luc Lamboley (grupės pirmininkas), prof. dr. Raguël Pique Huerta, Sigita Mikšaitė (socialinių partnerių atstovė), Tautvydas Gaižauskas (studentų atstovas), labai teigiamai įvertino mūsų studijų programą ir išvadose pažymėjo, kad „abiejose studijų programose (bakalauro ir magistro) palaikoma pusiausvyra tarp istorijos ir archeologijos, teorijos ir praktikos, be to, jose išsamiai apžvelgiamos visos su archeologija susijusios disciplinos, įskaitant archeometriją. Ypatingas dėmesys skiriamas kraštovaizdžio archeologijai, kuri yra perspektyvi šios srities disciplina [...]. Puikiai bendradarbiaujama su Medicinos fakultetu, magistrantai turi galimybę naudotis specializuotomis laboratorijomis ir atlikti tiriamąjį darbą (baigiamąjį darbą) optimaliomis sąlygomis, naudodamiesi aukštas kvalifikacijas turinčių vadovų pagalba. Vilniaus universitete gali būti siūlomos net ir tokios retos specialybės kaip archeozoologija ar archeobotanika [...]. Reikia pabrėžti aukštas mokslines ir pedagogines dėstytojų kvalifikacijas [...]“.

2023 metų pradžioje Europos mokslo taryba (*European Research Council*, EMT) skyrė 2 mln. eurų dotaciją Vilniaus universiteto bioarcheologės prof. dr. Giedrės Motuzaitės Matuzevičiūtės Keen projektui „Praeities ir ateities sorų maisto keliai“ (*Past and Future Millet Foodways*). Prof. dr. G. Motuzaitė Matuzevičiūtė Keen tapo pirmąja EMT įsitvirtinančių tyrėjų dotaciją pagal „Europos horizonto“ (*Horizon Europe*) programą gavusia šalies mokslininke ir trečiaja, pelniusia EMT dotaciją apskritai.

2023 m. spalio 19–20 d. vyko Vilniaus universiteto Archeologijos katedros organizuota 12-oji tarptautinė mokslinė „Jono Puzino skaitymų“ konferencija „Archeologinių tyrimų strategijos ir metodai“. Konferencijos pranešimai, straipsniai ir kiti kolegų archeologų parengti straipsniai laukiami ir bus publikuojami jau kitame – 2024 metų „Archaeologia Lituana“ tome.

Albinas Kuncevičius
Agnė Žilinskaitė